

ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี

ทงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข* ภาณุวัฒน์ เชิดเกียรติกุล*
สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์** พูลพงษ์ สุขสว่าง***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่จดทะเบียนรับเบี้ยยังชีพกับเทศบาลเมืองแสนสุขที่ยังประกอบอาชีพอยู่ จำนวนทั้งหมด 385 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปด้านประชากร อาชีพ ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด และใช้สถิติอ้างอิงในรูปของการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และมีอายุระหว่าง 60 – 84 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรสและมีระดับการศึกษา ในระดับประถมศึกษา งานในปัจจุบันที่ทำส่วนมากค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป การทำงานในแต่ละวัน ส่วนใหญ่ทำงานวันละ 4 – 8 ชั่วโมง โดยส่วนมากทำงานเดือนละมากกว่า 20 วัน เกี่ยวกับปัญหาด้านการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก ไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ (56.57%) และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง (49.85%) ไม่รู้วิธีการเรียนรู้ (48.10%) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ (56.57%) และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง (49.85%) ในด้านความต้องการด้านการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก ไม่ต้องการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ (55.69%) ไม่ต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ (54.81%) ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง (51.60%) ไม่ต้องการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (52.48%) ไม่ต้องการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ (39.18%) แต่มีความต้องการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ (58.77%) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการพัฒนาความรู้หรือทักษะในการทำงาน ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงานในด้าน ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียน คณิตศาสตร์ การพัฒนาธุรกิจ การพัฒนาอาชีพด้านต่างๆ ทักษะการทำงานให้มีประสิทธิภาพและมีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มอายุ 60-64 ปี มีความต้องการด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองมากกว่ากลุ่มอายุอื่น กลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไปมีปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและด้านการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมากกว่ากลุ่มอายุอื่น กลุ่มอาชีพประมง และกลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป มีปัญหาด้านการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ว่ากลุ่มอาชีพอื่น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพ ให้กับผู้สูงอายุให้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 60-64 ปี ที่มีรายได้น้อยและไม่มีความรู้ซึ่งเป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้

คำสำคัญ : พหุวิทยาการด้านการศึกษา การเรียนรู้ อาชีพ ผู้สูงอายุ

* คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*** วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา

The Learning Problems and Needs among the Elderly in the Saen Suk Municipal Area in Chon Buri Province

Tanongsak Yingratanasuk* Panuwat Choedkiattikool*
Suwichai Kosaiyawat** Poonpong Suksawang***

Abstract

The cross-sectional survey research was conducted to determine the learning problems and needs among the elderly in the Saen Suk Municipal area in the Chon Buri Province. The study subjects comprised 385 elderly people still working and registered to receive pensions in the Saen Suk Municipal area. Data were collected by interviews which included questions on population and occupation characteristics, and learning problems and needs. Percentages, means, standard deviations, and minimum and maximum values were used to describe the data, and an analysis of variance was employed to compare the differences between groups. The results revealed that the subjects were more female than male, between the ages of 60-84 years old, mostly married, and most had attained a primary education. The subjects mostly had been working in commercial and private businesses with the duration of four-to-eight hours a day, and more than 20 days a month.

In terms of learning problems, most subjects did not know where to find learning resources (56.57%), nor did they participate in self-improvement activities (49.85%). Also, many subjects did not know learning methods (48.10%). In terms of learning needs, most subjects did not want to improve learning methods (55.69%); did not want to use learning sources (54.81%); did not want to participate in self-improvement activities (51.60%); did not want to practice continuous learning behavior (52.48%); and did not want to receive learning support (39.18%); but they did want to receive learning skill development (58.77%). However, those who wanted to improve knowledge or work skills reported that languages such as English and other ASEAN languages, mathematics, business and professional development, and work skills to increase income were areas in which they wanted to improve.

Different age groups had differences in regards to the needs and problems of learning participation and continuous learning skills, and the ages of 60-64 years old had the highest demand. Fishermen and general laborers had less access to work-skill improvement services than other occupations. Different income levels had differences in regards to the need for continuous learning skills and support from the service providers. Thus, the relevant authorities should foster learning activities, especially among the age group of 60-64 years old, and those who had low income and lacked supplementary income.

Keywords : Educational Gerontology, Learning, Occupation, Elderly

* Faculty of Public Health, Burapha University

** Faculty of Education, Burapha University

*** Collage of Methodology and Cognitive Science, Burapha University

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Aging Society) แล้ว ทั้งนี้เพราะสัดส่วนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด โดยพบว่าสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.5 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 11.9 ในปี พ.ศ. 2553 และคาดการณ์ว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2573 หรือเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าตัว¹ การเป็นสังคมสูงวัยมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการจัดบริการด้านต่าง ๆ ทั้งบริการสุขภาพและการศึกษา เพื่อเอื้อให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพเพิ่มขึ้น สามารถดูแลตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เขตเทศบาลเมืองแสนสุข เป็นชุมชนเมือง มีประชากรผู้สูงอายุประมาณ 4,000 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เศรษฐกิจส่วนใหญ่ขึ้นกับการพาณิชย์กรรม กิจกรรมการค้าที่เป็นผลเกี่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีอาชีพประมง ทำสวนมะพร้าว ทำฟาร์มกุ้ง แปรรูปผลิตผลทางทะเล และรับจ้าง รวมถึงกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบริการด้านการท่องเที่ยว² เทศบาลเมืองแสนสุขมีแผนยุทธศาสตร์ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ในการพัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต² ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ต้องการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้³

จากการสำรวจสถานการณ์การศึกษาของผู้สูงอายุไทยพบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2552 ผู้สูงอายุไทยมีการศึกษาเฉลี่ยในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น⁴ ยังไม่สูงถึงประถมศึกษาปีที่ 6 หรือมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน การที่ผู้สูงอายุไทยมีการศึกษาเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ สะท้อนให้เห็นพื้นฐานและความพร้อมของผู้สูงอายุไทยในการแสวงหาความรู้และทักษะต่าง ๆ

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการดูแลตนเองและมีโอกาสในการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำ อย่างไรก็ตามพบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยในเมืองให้ความสนใจในการศึกษาและเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต¹ ปัญหาทางด้านการศึกษาเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระยะยาว และแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ จำเป็นต้องแก้ปัญหาทางด้านการศึกษา⁵ และจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความต้องการด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงด้านการศึกษาและการฝึกอบรม⁶

ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ความต้องการและปัญหาการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขเป็นอย่างไร และมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้และอาชีพของผู้สูงอายุ และใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดบริการด้านการศึกษาและบริการด้านการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ประชากรคือ ผู้สูงอายุที่จดทะเบียนรับเบี้ยยังชีพกับเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรประมาณค่าสัดส่วนของประชากร $p = .48$ (สัดส่วนผู้สูงอายุที่มีงานทำ) จากการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2554) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คน การเลือก

กลุ่มตัวอย่าง เลือกโดยการสุ่มอย่างง่ายเชิงระบบ (Systematic random sampling) จากทะเบียน ผู้สูงอายุที่จดทะเบียนรับเบี้ยยังชีพกับเทศบาลเมือง แสนสุข ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2556 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรและอาชีพของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา งานที่ทำในปัจจุบัน จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน รายได้จากงานที่ทำ ความต้องการพัฒนาความรู้หรือทักษะเพิ่มเติมในการทำงานปัจจุบัน ภูมิลำเนาเดิม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีงานทำหรือมีรายได้ และรายได้ทั้งหมดของครอบครัว ข้อคำถามมีทั้งคำถามแบบปิดและคำถามแบบเปิด ส่วนที่ 2 ความต้องการด้านการเรียนรู้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามงานวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน ของอาชีวญา รัตนอุบล และคณะ (2552)⁷ ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ ได้แก่ 1) ความต้องการด้านการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ 2) ความต้องการด้านความสามารถในการใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ 3) ความต้องการด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง 4) ความต้องการด้านการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 5) ความต้องการด้านการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ และ 6) ความต้องการด้านการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ ข้อคำถามเป็นการถามแบบเลือกตอบ โดยเลือกตอบข้อละ 1 ตัวเลือก จาก 4 ตัวเลือก โดยมีการกำหนดค่าคะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับการประเมิน 4 ระดับโดยมีค่าคะแนนตามระดับของปัญหาและความต้องการด้านการเรียนรู้จากน้อยไปหามากตั้งแต่

1 คะแนน ถึง 4 คะแนน แบบสัมภาษณ์ได้นำไปทดสอบความเที่ยง (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 40 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นได้ 0.87

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านประชากร และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่อปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับเรียนรู้ และเมื่อทราบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffé

โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา หมายเลขใบรับรอง 135/2556 โดยก่อนเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดของการเก็บข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่าง อธิบายถึงสิทธิต่างๆ และได้รับการยินยอมเข้าร่วมเป็นตัวอย่างวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร (Informed consent)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุเฉลี่ย 64.87 ปี (SD 5.154) สถานภาพสมรสส่วนใหญ่สมรส ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา งานที่ทำในปัจจุบัน ส่วนมากค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป ประมง และอาชีพอื่นๆ ได้แก่ เกษตรกรรม พนักงานหรือลูกจ้างเอกชน รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างเดือนละ 5,001 – 10,000 บาท การทำงานในแต่ละวันส่วนใหญ่ทำงานวันละ 4 – 8 ชั่วโมง โดยส่วนมากทำงานเดือนละมากกว่า 20 วัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทางประชากรและข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	149	38.78
หญิง	236	61.22
อายุ		
60 - 64 ปี	224	58.30
65 - 69 ปี	93	24.20
70 - 74 ปี	48	12.54
ตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป	19	4.96
Min= 60 Max= 84 Mean= 64.87 S.D.= 5.154		
สถานภาพสมรส		
โสด	33	8.45
สมรส	249	64.73
หม้าย/หย่า/แยก	103	26.82
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	54	13.99
ประถมศึกษา	295	76.68
มัธยมศึกษา	21	5.54
อนุปริญญา	5	1.17
ปริญญาตรี	10	2.62
งานที่ทำในปัจจุบัน		
เกษตรกร	12	3.21
ประมง	40	10.50
รับจ้างทั่วไป	97	25.07
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	199	51.60

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	11	2.92
อื่น ๆ	26	6.70
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	101	26.23
5,001 – 10,000 บาท	177	45.97
10,001 – 20,000 บาท	86	22.33
มากกว่า 20,000 บาท	21	5.45
Min=1000 Max=100000 Mean=10438.92 S.D.=9436.645		
ชั่วโมงการทำงาน		
น้อยกว่า 4 ชั่วโมง	72	18.64
4 - 8 ชั่วโมง	251	65.09
มากกว่า 8 ชั่วโมง	63	16.27
Min= 2 Max= 13 Mean= 6.75 S.D.= 2.389		
ทำงานเดือนละ		
น้อยกว่า 10 วัน	26	6.85
10 - 20 วัน	110	28.57
มากกว่า 20 วัน	249	64.58
Min= 3 Max= 30 Mean= 24.64 S.D.= 6.869		

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 13.41 ตอบคำถามจากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ว่าต้องการพัฒนาความรู้หรือทักษะในการทำงาน โดยความรู้และทักษะในการทำงานที่ต้องการพัฒนา คือ ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียน คณิตศาสตร์ การพัฒนาธุรกิจ การพัฒนาอาชีพด้านต่างๆ ทักษะการทำงานให้มีประสิทธิภาพและมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาด้านการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่รู้วิธีการเรียนรู้ (48.10%) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ (56.57%) และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง (49.85%) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของปัญหาด้านการเรียนรู้ จำแนกตามประเด็นต่าง ๆ

ปัญหาด้านการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการเรียนรู้		
ไม่รู้วิธีการเรียนรู้	185	48.10
รู้จักวิธีการเรียนรู้บ้าง	147	38.20
ต้องการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ แต่ไม่รู้แหล่งที่จะพัฒนาตนเอง	39	10.20
ใช้วิธีการเรียนรู้ได้ แต่ยังไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ดี	13	3.50
ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ		
ไม่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้	218	56.56
เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างจำกัด	97	25.07
เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้บ้าง	59	15.45
มีหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้หลากหลาย	11	2.92
ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง		
ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง	192	49.85
เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ไม่เกิดประโยชน์	101	26.24
เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และเกิดประโยชน์บ้าง	81	20.99
เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ประโยชน์มากแต่ยังไม่ต่อเนื่อง	11	2.92
ปัญหาเกี่ยวกับการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง		
ขาดนิสัยการเรียนรู้	150	39.07
ไม่ได้รับการฝึกนิสัยการเรียนรู้	123	32.07
มีนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องยังไม่ดีพอ	92	23.90
มีนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี	19	4.96

ปัญหาด้านการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ		
หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบไม่ได้ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้	180	46.79
หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเคยสอบถาม/สำรวจเพื่อจะส่งเสริมการเรียนรู้	138	35.96
หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบมีการจัดส่งส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้	52	13.45
หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการเรียนรู้ได้ประโยชน์บ้าง	15	3.80
ปัญหาเกี่ยวกับการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้		
ไม่เคยได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้	197	51.17
เคยได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้บ้าง	129	33.63
เคยได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ แต่ยังไม่ได้นำไปใช้	41	10.53
เคยได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ และได้นำไปใช้ประโยชน์บ้าง	18	4.67

ส่วนความต้องการด้านการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก ไม่ต้องการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ (55.69%) ไม่ต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ (54.81%) ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง (51.60%) ไม่ต้องการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (52.48%) ไม่ต้องการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ (39.18%) แต่มีความต้องการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ (58.77%) ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของความต้องการด้านการเรียนรู้ จำแนกตามประเด็นต่าง ๆ

ความต้องการด้านการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการด้านการพัฒนาวิธีการเรียนรู้		
ไม่ต้องการพัฒนาวิธีการเรียนรู้	214	55.69
ต้องการได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้	117	30.32
ต้องการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้	46	11.95
สามารถใช้วิธีการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้	8	2.04
ความต้องการเกี่ยวกับความสามารถในการใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ		
ไม่ต้องการใช้แหล่งเรียนรู้	211	54.81
ต้องการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้อย่างน้อยหนึ่งแหล่ง	118	30.61
สามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย	45	11.66
มีหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้หลากหลาย	11	2.92

ความต้องการด้านการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง		
ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง	199	51.60
ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้บ้าง	118	30.61
ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์	58	15.16
ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและต่อเนื่อง	10	2.62
ความต้องการเกี่ยวกับการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง		
ไม่ต้องการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	202	52.48
ต้องการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	129	33.53
ต้องการฝึกนิสัยการเรียนรู้เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง	39	10.20
ต้องการใช้นิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนเอง	15	3.79
ความต้องการเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ		
ไม่ต้องการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้	151	39.18
ต้องการให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ สอบถาม/สำรวจความต้องการ	129	33.62
ต้องการให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้	83	21.64
ต้องการให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการเรียนรู้ให้ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่ชัดเจน	21	5.56

จากการเปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มพบว่า อายุ รายได้ และระดับการศึกษา มีปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการเรียนรู้แตกต่างกัน กลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองมากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ กลุ่มอายุ 60-64 ปี มีความต้องการด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองมากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ กลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ (ตารางที่ 4 และ 5) กลุ่มอาชีพประมง และกลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป มีปัญหาด้านการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบภายหลังจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนความต้องการด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง จำแนกตามกลุ่มอายุ

ปัญหา/ ความต้องการ	กลุ่มอายุ	Mean (s.d.)	60-64 ปี	65-69 ปี	70-74 ปี	75 ปีขึ้นไป
ปัญหา	60-64 ปี	1.73 (0.76)		.20	.36*	.23
	65-69 ปี	1.60 (0.81)			.16	.03
	70-74 ปี	1.63 (0.85)				-.14
	75 ปีขึ้นไป	1.82 (1.02)				
ความต้องการ	60-64 ปี	1.68 (0.79)		.27*	.32*	.22
	65-69 ปี	1.54 (0.77)			.04	-.06
	70-74 ปี	1.51 (0.80)				-.10
	75 ปีขึ้นไป	1.29 (0.47)				

*p<.05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบภายหลังจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนปัญหา/ความต้องการด้านการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จำแนกตามกลุ่มอายุ

ปัญหา/ ความต้องการ	กลุ่มอายุ	Mean (s.d.)	60-64 ปี	65-69 ปี	70-74 ปี	75 ปีขึ้นไป
ปัญหา	60-64 ปี	2.04 (0.91)		.28*	.27	-.26
	65-69 ปี	1.76 (0.83)			-.01	-.54*
	70-74 ปี	1.77 (0.84)				-.53*
	75 ปีขึ้นไป	2.29 (1.16)				
ความต้องการ	60-64 ปี	1.76 (0.83)		.21*	.29*	.28
	65-69 ปี	1.54 (0.77)			.08	.07
	70-74 ปี	1.47 (0.73)				-.01
	75 ปีขึ้นไป	1.47 (0.87)				

*p<.05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบภายหลังจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัญหาด้านการได้รับ การพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ จำแนกตามอาชีพที่ทำในปัจจุบัน

ปัญหา/ ความต้องการ	งานใน ปัจจุบัน	Mean (s.d.)	เกษตรกร	ประมง	รับจ้าง ทั่วไป	ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	พนักงาน/ ลูกจ้าง เอกชน	อื่น ๆ
ปัญหา	เกษตรกร	1.55 (0.52)		-.40	-.28	-.05	-.45	.11
	ประมง	1.94 (0.83)			.12	.35*	-.06	.51*
	รับจ้างทั่วไป	1.83 (0.96)				.23*	-.17	.39*
	ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	1.59 (0.77)					-.41	.16
	พนักงาน/ ลูกจ้าง เอกชน	2.00 (0.82)						.57
	อื่น ๆ	1.43 (0.90)						

*p<.05

อภิปรายผล

ในกลุ่มอายุ 60-64 ปี มีความต้องการด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองมากกว่ากลุ่มอายุอื่น อธิบายได้ว่าคนกลุ่มนี้ยังอยู่ในช่วงผู้สูงอายุตอนต้น สภาพร่างกายยังไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมต่างๆ หากไม่มีโรคประจำตัวที่ร้ายแรงจึงยังต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อการปรับตัวและใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไปได้^{๑๐} บางคนยังทำงานได้อย่างต่อเนื่อง มีความสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่จากลูกหลานหรือสังครรอบตัวได้เป็นอย่างดี^{๑๑} กลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป มีปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและด้านการฝึกนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มากกว่ากลุ่มอายุอื่น อาจเป็นเพราะว่าคนในกลุ่มนี้เริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุตอนกลาง บางคนมีปัญหาด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและอารมณ์ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นอุปสรรค

ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ ช่วงนี้เป็นวัยที่เริ่มออกห่างสังคม ต้องการความเป็นส่วนตัว อาจให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่ตนชอบ เช่น ธรรมชาติ งานอดิเรก พักผ่อนอยู่กับบ้าน ไม่ชอบออกนอกบ้าน ไม่ชอบเดินทาง มีความกังวลด้านสุขภาพและความปลอดภัยมากขึ้น ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการทำกิจกรรมหรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้^{๑๐} บางคนมีความรู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่ายในชีวิต ไม่มีเป้าหมายในการเรียนรู้สิ่งใหม่ หรือขาดแรงจูงใจในการนำสิ่งใหม่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากกิจกรรมบางอย่างอาจไม่ต้องดำเนินการเอง เพราะมีลูกหลานหรือผู้ดูแลใกล้ชิดดำเนินการให้ จึงไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้หรือปฏิบัติสิ่งใหม่อีกต่อไป^{๑๑} สำหรับคนที่สุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัว หรือมีฐานะความเป็นอยู่ไม่ดีและรายได้น้อย อาจทำให้ขาดปัจจัยจูงใจในการพัฒนาตนเอง คิดว่าคงมีชีวิตอยู่อีกไม่นาน

ทำให้ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างนิสัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หากไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ เกรงจะเป็นบมด้อยให้คนในสังคม ลูกหลาน หรือผู้ใกล้ชิดมองในด้านไม่ดีว่า เป็นคนไม่มีความสามารถ หรือประสิทธิภาพของตนเองลดน้อยถอยลง สูญเสียกำลังใจได้ บางคนมีสมรรถภาพทางร่างกายลดลง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมหรือเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ แม้ว่าจะมีความสนใจหรือความต้องการของตนเองก็ตาม¹²

กลุ่มอาชีพประมงและกลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป มีปัญหาด้านการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มเหล่านี้ อาจจะไม่ได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้านอาชีพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ในกลุ่มอาชีพประมงและกลุ่มรับจ้างทั่วไปเป็นพิเศษเพราะกลุ่มอาชีพประมงเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง และกลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไปมักมีการศึกษาน้อย การได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้จึงอาจจะด้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น เช่นกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวที่ต้องติดต่อเกี่ยวข้องกับลูกค้า ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้มากขึ้น

ความต้องการด้านการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำมีความต้องการได้รับการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้เพื่อพยายามสร้างรายได้มาเลี้ยงครอบครัวให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของนภาพร หงส์ษาและคณะ (2545)¹³ เรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพ ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่พบว่า กลุ่มที่มีรายได้ต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่รายได้สูง เพราะรายได้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอและเห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพ จะช่วยให้พวกเขาได้มีรายได้เพิ่มขึ้น จึงทำให้กลุ่มที่มีรายได้ต่ำ เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูง

เอกสารอ้างอิง

1. สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. รายงานประจำปี สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2555.
2. เทศบาลเมืองแสนสุข. แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุข พ.ศ. 2553 – 2557. ชลบุรี: เทศบาลเมืองแสนสุข, 2553.
3. คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน ผู้สูงอายุแห่งชาติ. แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 - 2564. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545.
4. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550.
5. อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ. วารสารครุศาสตร์, 2555; 40 (1) : 14-28.
6. มาลินี วงษ์สิทธิ์. ประชาสังคมกับการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
7. อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

8. สุรกุล เจนอบรม. วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: นิชินแอตเวอร์ไทซิง กรุ๊ป, 2541.
9. สุนันทา ศรีศิริ. รายงานการวิจัย เรื่อง กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในเขตภาคกลางของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
10. อุทัย สุดสุข และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาสถานการณ์ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ความต้องการและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
11. นริศรา พึ่งโพธิ์สถ และคณะ. ปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์อภิมาน. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 2557; 20 (1) : 35-52.
12. มธุรส สว่างบำรุงและคณะ. การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชาวล้านนา จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2553.
13. นภาพร หงส์ษาและคณะ. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพ ตำบลพระประโทน อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2545.